Wetenschap&Onderzoek

Een beweegvriendelijke omgeving is meer dan speelplekken

Sporten en bewegen in de openbare ruimte hebben de laatste jaren een enorme vlucht genomen. Onder invloed van de coronapandemie werden wandelende thuiswerkers met de Ommetje-app in de hand en bootcampers in het park steeds meer onderdeel van het straatbeeld. Waar we eerst nog gewend waren om mensen te stimuleren om naar de parken en bossen te gaan, moesten we nu maatregelen nemen om extreme drukte te voorkomen. De pandemie heeft daarmee bijgedragen aan een hernieuwde waardering voor de openbare ruimte als plek om te sporten en te bewegen.

DOOR MARK NOORDZIJ (MULIER INSTITUUT)

Een goede ontwikkeling, maar ook een die nieuwe uitdagingen met zich meebrengt. Hoe zorgen we ervoor dat al die wandelaars en bootcampers ook na de pandemie in beweging blijven? De Ommetje-app is immers alweer van veel telefoons verdwenen. Welke rol kan de openbare ruimte spelen in het faciliteren van sporten en bewegen en hoe kunnen we de openbare ruimte zo beweegvriendelijk mogelijk inrichten?

TK: Kernindicator Beweegvriendelijke Omgeving

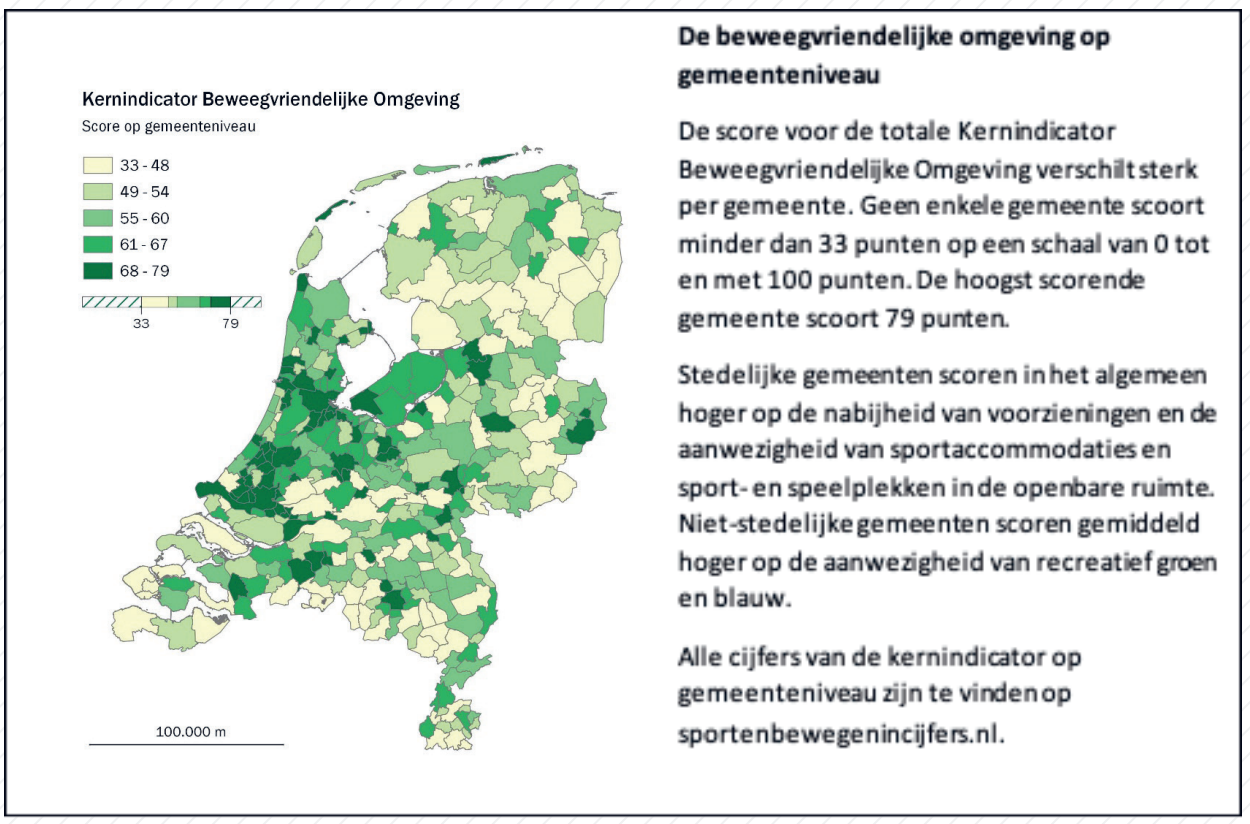
Ambities om de openbare ruimte zo in te richten dat ze aantrekkelijk is, blijft of wordt om te sporten en te bewegen, vragen om goed onderbouwd beleid gericht op die openbare ruimte. Met de doorontwikkeling van de Kernindicator Beweegvriendelijke Omgeving heeft het Mulier Instituut de fysieke kant van de beweegvriendelijke openbare ruimte inzichtelijk gemaakt. De kernindicator kan hiermee dienen als basis voor goed onderbouwd beleid om de openbare ruimte beweegvriendelijk in te richten.

Binnen de fysieke inrichting van de openbare ruimte zijn verschillende onderdelen te onderscheiden die samenkomen in een beweegvriendelijke omgeving. Wandel- en fietsinfrastructuur speelt een centrale rol in een beweegvriendelijke omgeving. Het is immers fijn als je een mooi park in de buurt hebt, maar als er geen wandelpaden van en naar het park lopen, zal de aanwezigheid van het park op zichzelf niet snel tot meer wandelen leiden. Goede wandel- en fietsinfrastructuur vormt dus een essentiële voorwaarde voor een beweegvriendelijke omgeving en is daarom integraal opgenomen in de kernindicator.

Naast die infrastructuur is ook de aanwezigheid van voldoende groen in de buurt onmisbaar. Niet alleen voor de beweegvriendelijkheid, maar ook voor welzijn en gezondheid in het algemeen. Ook recreatief water mag niet vergeten worden. Zwemmen, suppen, kajakken en roeien vormen allemaal mooie voorbeelden van gebruik van de groene en blauwe elementen van de openbare ruimte om te sporten en te bewegen.

Een sportveld voor jongeren is mooi, maar wordt pas echt een succes als er op het veld ook laagdrempelig aanbod wordt georganiseerd

Los van de ‘informele’ faciliteiten spelen ook de ‘formele’ faciliteiten in de openbare ruimte een belangrijke rol. Denk hierbij aan sportveldjes, speelplekken, sportaccommodaties en algemene faciliteiten als supermarkten. Zo is het waarschijnlijker dat je lid wordt van de fitnessclub als deze in de buurt zit en ben je eerder geneigd naar de supermarkt te fietsen als deze goed bereikbaar is met de fiets. Al deze onderdelen van de fysieke leefomgeving hebben we samengebracht in de Kernindicator Beweegvriendelijke Omgeving. Met behulp van deze indicator kun je in één oogopslag zien hoe een buurt of gemeente scoort op de algemene beweegvriendelijkheid en op een specifiek onderdeel, zoals de aanwezigheid van sport- en speelplekken. Maar een écht beweegvriendelijke omgeving gaat verder dan alleen de fysieke inrichting van de openbare ruimte.

De beweegvriendelijke omgeving op gemeenteniveau

De score voor de totale Kernindicator Beweegvriendelijke Omgeving verschilt sterk per gemeente. Geen enkele gemeente scoort minder dan 33 punten op een schaal van 0 tot en met 100 punten. De hoogst scorende gemeente scoort 79 punten.

Stedelijke gemeenten scoren in het algemeen hoger op de nabijheid van voorzieningen en de aanwezigheid van sportaccommodaties en sport- en speelplekken in de openbare ruimte. Niet-stedelijke gemeenten scoren gemiddeld hoger op de aanwezigheid van recreatief groen en blauw.

Alle cijfers van de kernindicator op gemeenteniveau zijn te vinden op sportenbewegenincijfers.nl.

TK: Meer speelplekken, maar ook meer wandelgroepjes

Bij het inrichten van een beweegvriendelijke leefomgeving speelt ook de sociaalmaatschappelijke context een belangrijke rol. Denk maar aan het succes van de eerder genoemde Ommetje-app, dat deels te verklaren is door sociale bewijskracht en alle opties om je ommetjes te delen op sociale media. In opdracht van de gemeente Utrecht zijn we daarom de wijken ingegaan om erachter te komen wat een wijk nou beweegvriendelijk maakt of juist niet. Helaas niet fysiek, maar door middel van online gesprekssessies met professionals en geïnteresseerden uit de wijken, zoals buurtsportcoaches en jongerenwerkers.

Uit deze gesprekken kwam naar voren dat een goede fysieke inrichting van de openbare ruimte een belangrijke voorwaarde is voor een beweegvriendelijke leefomgeving. Zo is het van belang dat er voldoende faciliteiten zijn en dat deze aantrekkelijk en uitnodigend zijn. Maar een beweegvriendelijke omgeving omvat meer dan alleen de aanwezigheid van de

JONGEREN AAN HET SKATEN OP HET SKATEPARKJE IN HEERENVEEN.

Wandel- en fietsinfrastructuur speelt een centrale rol in een beweegvriendelijke omgeving

Bij het inrichten van een beweegvriendelijke leefomgeving speelt ook de sociaalmaatschappelijke context een belangrijke rol

juiste faciliteiten. Georganiseerd sporten beweegaanbod is voor sommige doelgroepen onmisbaar. Een sportveld voor jongeren is mooi, maar wordt pas echt een succes als er op het veld ook laagdrempelig aanbod wordt georganiseerd. Ook ervaren veiligheid is belangrijk voor een beweegvriendelijke omgeving. Zo kwam uit de gesprekken naar voren dat verkeersveiligheid van belang is, maar ook sociale veiligheid. Als bewoners zich niet veilig voelen op een plek, zullen ze deze plek vooral vermijden. Dit is in het bijzonder relevant voor bijvoorbeeld tienermeiden die niet het gevoel willen hebben dat ze bekeken worden tijdens het sporten.

Als laatste spelen demografische ontwikkelingen een belangrijke rol in het beweegvriendelijk inrichten van de leefomgeving. Een vergrijzende wijk zit waarschijnlijk niet te wachten op meer speeltoestellen, maar heeft wellicht wel behoefte aan wandelgroepjes waar ouderen elkaar kunnen ontmoeten. Voor het toekomstbestendig inrichten van een beweegvriendelijke omgeving is het dus ook van belang om vooruit te kijken en rekening te houden met veranderingen in de demografische opbouw van een wijk.
Een passende fysieke inrichting van de openbare ruimte vormt dus een belangrijk startpunt voor het beweegvriendelijk maken van de leefomgeving, maar is zeker niet het eindpunt. Ook de sociale kanten van de beweegvriendelijke omgeving mogen niet vergeten worden. Daarbij is extra aandacht voor sociale veiligheid een belangrijk thema.

TK: De openbare ruimte is van iedereen

In een maatschappij die worstelt met een grote woningbouwopgave, verdere verdichting van steden en 'beweegarmoede', moet het beweegvriendelijk inrichten van de openbare ruimte een speerpunt zijn en blijven. De fysieke inrichting van de openbare ruimte speelt daarbij een belangrijke rol, maar een beweegvriendelijke omgeving is meer dan de aanwezigheid van een paar speelplekken. Georganiseerd aanbod voor verschillende doelgroepen en (sociale) veiligheid zijn net zo hard nodig als voldoende speelveldjes en sportaccommodaties. Daarnaast is het van belang om rekening te houden met demografische ontwikkelingen binnen wijken, zodat een toekomstbestendige beweegvriendelijke omgeving ingericht kan worden.

Als al deze onderdelen van de beweegvriendelijke omgeving samenkomen, heeft de openbare ruimte de potentie om een plek te worden die sporten en bewegen faciliteert en stimuleert. Hiervoor is beleid nodig dat zowel naar de fysieke inrichting van de openbare ruimte kijkt als naar manieren om bewoners te stimuleren om die openbare ruimte te gebruiken om te sporten en te bewegen. Als aan die voorwaarden wordt voldaan, kan de openbare ruimte een plek worden die uitnodigt om te sporten, te wandelen, te zwemmen of gewoon wat vaker de fiets te pakken.

Bronnen:
Alle cijfers van de Kernindicator Beweegvriendelijke Omgeving zijn beschikbaar op: https://www.sportenbewegenincijfers.nl/kernindicatoren/beweegvriendelijke-omgeving

Alle achtergrondinformatie van de Kernindicator Beweegvriendelijke Omgeving is beschikbaar in het brancherapport 'Sport en bewegen in de openbare ruimte' van het Mulier Instituut: https://www.mulierinstituut.nl/publicaties/26297/sport-en-bewegen-in-de-openbare-ruimte/.